

Mávnutí motýlího křídla

Nedávno byl u nás v souvislosti se změnou americké legislativy kolem umělého přerušování těhotenství uveřejněn rozhovor (hoschl.cz/EEV7), ve kterém se dává do souvislosti liberalizace této legislativy v 70. letech minulého století s poklesem kriminality v USA o dvě dekády později a cituje se také česká studie nechtěných dětí. Objasnění těchto neobvyklých souvislostí lze hledat v díle amerického ekonomy S. D. Levitta a novináře S. J. Dubnera, kteří vydali v r. 2005 knihu s názvem Freakonomics (v češtině Špekonomie), v níž odhalují neuvěřitelné pozadí různých socioekonomických vztahů. Jedním z nich je právě dopad široké dostupnosti umělého přerušování těhotenství na kriminalitu.

Příběh začíná v USA před rokem 1970, kdy legální interrupce zavedlo pět států Unie: New York, Kalifornie, Washington, Aljaška a Havaj. Dne 22. ledna 1973 byla tato legalizace rozhodnutím Nejvyššího soudu USA ve věci Roe v. Wade náhle rozšířena na celé USA s poukazem na dopad „nechtěnosti“ na osud nejen matky, ale i budoucího potomka. Roe bylo krycí jméno pro chudou alkoholičku na drogách, Normu McCorveyovou, která poté, co již dala dvě děti k adopci, byla v r. 1970 opět těhotná. Ujali se jí jedinci mocnější, než byla ona sama a přiměli ji k žalobě usilující o legalizaci potratů. Žalovaným byl Henry Wade, okresní prokurátor v Dallasu, který spor nakonec prohrál.

O dvě desetiletí později se ovšem stalo něco nečekaného: zatímco podle všech prognóz kriminologů a politiků, včetně prezidenta Clintona, měla v 90. letech v USA kriminalita dramaticky narůstat, ve skutečnosti ve všech státech země dramaticky klesala. Vraždy mladistvých místo toho, aby vzrostly o 100 %, jak tvrdil kriminolog James A. Fox, klesly během pěti let o více než 50 %. Vysvětlovalo se to ekonomickým růstem, rozšířením zákonů o kontrole zbraní a inovativní policejní strategií v New Yorku. Dubner a Levitt toto však zpochybnili a nabídli jiné vysvětlení: Podobně jako příslivečný motýl, který mává křídly na jednom kontinentu a na druhém tím způsobí hurikán, za pokles kriminality v 90. letech může rozsudek ve věci Roe vs Wade z let sedmdesátých. Jak?

Rada dlouhodobých studií dokládá, že dítě, jež se narodí do nepříznivého prostředí, se mnohem pravděpodobněji stane zločincem. A miliony žen, které najednou mohly v důsledku onoho rozsudku bez překážek podstoupit interrupci, byly většinou nezaopatřené matky, často na drogách a z kriminální subkultury, jejichž děti, pokud by se narodily, dostaly by se s největší pravděpodobností na šikmou plochu. Ale protože se nenarodily, „násadkový rybník“ kriminality se zmenšil, což se projevilo o dvě dekády později. A zde američtí autoři citují i unikátní studii z Výzkumného ústavu psychiatrického v Praze (dnes Národní ústav duševního zdraví), kterou v 60. letech minulého století založil z podnětu amerického psychologa Henry Davida tým Laboratoře pro výzkum rodiny kolem Zdeňka Dytrycha, Luďka Kubičky, Zdeňka Matějčka, Vratislava Schüllera, Jiřího Prokopce a dalších. Výzkumníci více než 30 let porovnávali charakteristiky a osudy dětí narozených z nechtěných těhotenství (matkám byla tzv. interrupčními komisemi zamítnuta žádost o potrat) s charakteristikami a osudy dětí chtěných. Ty první později vskutku přišly častěji do kontaktu s orgány činnými v trestním řízení. Mimochodem odtud také pochází koncept psychosociální subdeprivace a označení jejich obětí jako „deprivantů“. Za studii byla později udělena cena Americké psychologické asociace.

Pochybnosti o této překvapivé souvislosti autoři vyvracejí mj. poukazem na to, že kriminalita klesala v jednotlivých státech USA ve stejném pořadí, v jakém se dvě dekády před tím liberalizovala legislativa, tj. nejdříve v New Yorku, v Kalifornii, ve Washingtonu, na Aljašce a na Havaji. Chcete-li namítnout, že kriminalita v USA nedávno opět výrazně narostla i bez změny legislativy, pak vezte, že od 80. let minulého století v USA opět klesá počet interrupcí! Kulminaci kriminality lze tedy očekávat kolem r. 2035, kdy doroste do dospělosti generace narozená okolo r. 2015, kdy počet interrupcí klesl dokonce pod úroveň před rozsudkem Roe v. Wade v r. 1973.

Tečkou za příběhem je osud hlavní postavy, jež „zamávala křídlem“: protože v době rozsudku bylo už na potrat pozdě, McCorveyová/Roeová svého nedosáhla, dítě porodila a dala opět k adopci. A světe div se, o mnoho let později se zřekla své podpory legalizovaným potratům a stala se naopak pro-life aktivistkou...

(převzato z Listů Cyrila Höschla, Reflex 34/2022, a upraveno)

prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc.